

**ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ БЮДЖЕТУВАННЯ СФЕРИ СОЦІАЛЬНО-
КУЛЬТУРНИХ ПОСЛУГ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ ТА
ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

В умовах постійно зростаючих суспільних потреб актуальності набувають питання підвищення ефективності використання бюджетних коштів на сферу соціально-культурних послуг. Вирішення цього завдання можна досягнути шляхом застосування технологій програмно-цільового бюджетування, котрі забезпечують послідовність проведення бюджетної політики та встановлюють взаємозв'язок між витраченими бюджетними коштами та соціальними результатами [2, с. 305]. Проте впровадження згаданого методу макрофінансового бюджетування ускладнюється відсутністю належного його наукового обґрунтування та комплексних методик реалізації, які можна було б практично використовувати в Україні. Відтак важливим є вивчення, узагальнення та впровадження кращого світового досвіду програмно-цільового бюджетування (далі – ПЦБ), котре б сприяло поліпшенню добробуту населення України.

У зарубіжній практиці немає єдиної моделі програмно-цільового бюджетування, оскільки різноманітність форм його реалізації зумовлена історично сформованими соціально-економічними особливостями розвитку кожної держави. Так, концепцію ПЦБ запроваджено у США в 1950-х рр. разом з економічними реформами. При цьому основна увага приділялась не нарощуванню об'ємних показників діяльності міністерств і відомств, а результатам їх діяльності, а саме: збільшенню рівня зайнятості населення, максимальному задоволенню потреб громадян. Для досягнення поставлених завдань з 2002 р. використовується система оцінки та аналізу програм (PART), відповідно до якої щорічно повинні аналізуватися 20% усіх бюджетних програм та оцінюватися за п'ятибальною шкалою: ефективна, помірно ефективна, адекватна, неефективна, неможливість оцінки результатів. Даний інструмент спрямований на покращення результатів функціонуючих бюджетних програм і на реформування або закриття неефективних [1, с. 206].

Австралія розпочала реформування бюджетного процесу на принципах ПЦБ 20 років назад. З того часу процес вдосконалення бюджетної практики здійснювався безперервно. Так, австралійським урядом прийнято рішення в процесі розроблення проекту бюджету визначати кінцеві результати у вигляді суспільно важливого ефекту, який він має намір досягнути в певній галузі сфери соціально-культурних послуг. При цьому розробляється система показників з метою оцінки соціальної та економічної діяльності, подальшого підвищення результативності та відповідальності за виконання програм.

Етап реформи державного управління у Великобританії розпочався в 1988 р. з проведення комплексного аналізу ефективності управління бюджетними ресурсами і розробки пропозицій по його вдосконаленню. З часом реформа охопила реструктуризацію державних установ, яка супроводжувалась поширенням ринкової конкуренції в сфері надання бюджетних послуг. Новий підхід включає два основні елементи: Розпорядження про бюджетні послуги і Розпорядження про якість послуг. Вони визначають мету і завдання кожного міністерства, цільові значення показників обсягу та якості бюджетних послуг, а також очікуваний ефект від їх надання.

На основі позитивних результатів, досягнутих до кінця 80 і 90-х рр., багато країн приступили до реформування сфери соціально-культурних послуг. Зокрема, критерії бюджетування в згаданій сфері застосовуються в країнах Східної Європи і СНД.

Проаналізувавши світовий досвід реформування бюджетного сектору шляхом впровадження програмно-цільового бюджетування, можна зробити наступні висновки:

1) використовуючи технології ПЦБ держава створює умови для матеріального забезпечення суспільства на рівні сучасних стандартів, задоволення його когнітивних та культурних потреб, гарантування особистої безпеки кожного громадянина;

2) застосування згаданих технологій дає змогу здійснювати аналіз ступеня досягнення поставлених цілей у процесі реалізації бюджетних програм, забезпечити ефективність бюджетних витрат та їх цільове призначення; відтак – формувати висновки і застереження для перспективних планів соціально-культурного розвитку на наступні роки;

3) підвищується відповідальність розпорядників бюджетних коштів за досягнення кінцевого результату.

Підсумовуючи, зазначимо, що впровадження програмно-цільового бюджетування є багатоетапним процесом, в процесі якого методи планування соціально-економічних результатів діяльності міністерств і відомств, вимірювання цих результатів, а також форми звітності про їх виконання повинні обов'язково змінюватися та вдосконалюватися. Тому необхідно регулярно оцінювати досягнутий прогрес і на основі позитивного та негативного досвіду коректувати процеси проведення реформ.

Література

1. Бугай Т. В. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: зарубіжний досвід і можливості його використання в Україні / Т. В. Бугай, А. А. Галюта // Вісник ЖДТУ. – 2011. – № 3. – С. 206–210.

2. Ярошевич Н. Б. Розвиток в Україні сучасних світових технологій макрофінансового бюджетування / Н. Б. Ярошевич, В. Є. Матвіїшин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Випуск 21.17. – С. 304–310.